Drama i Stångehuvud

Varje lysekilsbo
ser nog genast, var detta kortet är taget ute bland bergen i Stångehuvud. På bergväggen i fonden läses i stora bok stäver *VALHALL* och därintill finns målat *Högsätet* och en pil. Ett historiskt skådespel pågår som bäst. Av dräkterna att döma tycks handlingen utspela sig på vikingatiden. Någon har sagt mig, att mannen i förgrunden till höger med höjd högerarm är Fredrik Nycander. Det kan gott stämma med mitt minne av honom.

Fredrik Nycander
skald, författare och skådespelare, föddes 1867 i Uddevalla och växte upp på Åby säteri i Tossene (där nu Nordens Ark drivs). Han tillbringade ungdomsåren i Uppsala, Stockholm och Helsingfors och bodde på äldre dar i Stockholm. Sedan tidigt 1900-tal var han en flitig sommargäst i Lysekil. Jag minns honom mycket väl, därhän vandrade omkring i trakten i bussarong och knäbyxor av blå kypert, ljusgrå knästrumpor och gummiskor och med det stora, vita håret fladdrande för vinden. Han var en av de sex stiftarna, då Fornminnessällskapet Vikarvet bildades den 14 augusti 1915 på Tryggö. Han stod för lejonparten av innehållet i sällskapets första årsskrifter. Bidragen bestod av dikter, sägner och noveller, allt i arkaiserande, fornnordisk stil.

Redan 1912

började Nycander utföra friluftsspel på just den plats, som fotot visar. Då gavs hans eget skådespel Fostbrödralag med honom själv i rollen som Elif Torfinnson. Året efter gavs stycket Hamingja, och verksamheten fortsatte under många år. Såväl badgäster som lokala förmågor lär ha medverkat som skådespelare. Helge Backman, som bodde i Kyrkevik 1913, berättade för mig, att skådespelarna — åtminstone under de första somrarna — förvarade sin rekvisita och även klädde om i Carl Lorentz Mattssons salteribyggnad i Stångsund. Detta magasin var den östligaste av de byggnader man kan se på äldre foton härutifrån.

C. L. Mattsson

(egentligen Mathiasson) var född 1851 i Tossene, kom inflyttande som sjöman till Lysekil 1878 från Bro och byggde bostadshus i Kyrkevik (nuvarande Badhusgatan 8). På äldre dar hade han specieriaffär i källaren med ingång från Strandvägen. Det fanns många speceriaffärer i källarna på den tiden, så kundköerna var säkert inte långa. Det har sagts, att Mattsson hade ett snöre, som gick genom trossbottnen upp till en klocka i lägenheten ovanför. Anordningen var försedd med en lämplig bruksanvisning. Han var far till Einar (som övertog speceriaffären), Erik och Kalle, som hade fiskaffär.

Fotot innehåller

inte mycket, som kan vara till ledning för en tidsbestämning, Enligt ovan kan det naturligtvis vara taget tidigast 1912. Romantiska badgäster döpte denna och andra platser ute i bergen redan i slutet av 1800-talet, men jag vet inte, om man redan då målade namnen på bergväggarna. Namnen finns dock på den karta, som Lysekils Vänner lät Johan Hjelmgren upprätta 1892. Första upplagan trycktes 1894 av litografen Gideon N. Flodin, som flyttat till Lysekil 1887 från Masthugget i Göteborg.

I juni 1932

uppges det i Lysekilsposten, att följande namn genom Lysekils Vänners försorg under våren anbringats i bergen vid Stångehuvud: Vidablick, Torneviken, Skaldegrottan, Pinneviken, Stångehuvud, Munkviksmule, Munkviken, Assuan, Dvärgarnas sal, Höganport, Blockberget, Svartalfsklyftan, Frejas grotta, Glasberget, Hästviken, Fotviken, Rullstensgrottan, Röda rummet, Kvarnviken, Herkules portar, Lejonpallen, Gallebergs udde, Nålsögat, Bugges höjd och Bärviken. En trappa, som uppgavs vara lång och fin, hade samma vår anlagts från den s. k. Lejonbacken ned till badviken vid Gallebergs udde. (Det var den trappa, som härom året var helt förfallen och hälsovådlig och då ersattes med en utmärkt trätrappa.)

Fornvårdaren Henrik Th. Christensson
var förmodligen den, som utfört dessa arbeten, eftersom han i sammanhanget uppmanade allmänheten att fara varligt fram, där trädplantor nedsatts. — I den långa rad av namn, som målades 1932, finns varken Valhall eller Högsätet med. Även andra välkända namn saknas. Så det är väl troligt, att dessa var målade redan innan.

Man hör ibland förslag
framföras, att dessa gamla namn, som var målade med vit färg på bergväggarna, skulle imålas på nytt, innan de helt försvinner. Personligen är jag ingen vän av denna tanke. De föga artistiska påmålningama var ingen prydnad för naturen. Det är lika bra, att de regnat bort. — Däremot är det viktigt, att de gamla markeringarna vid en del av Lysekils Vänners promenadstigar hålls vid makt. Även dessa färgstreck är ju en åverkan på naturen och måste brukas med vett och urskillning, som skedde i äldre tid. Det är inte roligt att se det klåfingriga kladdande, som utförts av senare tiders ”vårdare”. Men om hundra år har väl även det vittrat bort, får man hoppas.

LP:s redaktion
har fått låna fotot av fru TaimoTent. Det härrör från den Ekstrandska samlingen. Olöst gåta: I mitten av bildens nedre del kan man ganska tydligt ana ordet EUROPA. Vad kan det betyda? Det kan ha funnits i filmbasen. Har fotot måhända tagits i samband med en filminspelning?

Arvid Sandell